

EMLÉKHELYEK

II. Rákóczi Ferenc lengyelországi menedékhelyei

II. Rákóczi Ferenc 1703-ban Lengyelországban bontotta ki a szabadságharc zászlaját, és nyolcévnyi küzdelem után oda tért vissza, önkéntes emigrációja első állomásaként. Mindkétszer lengyel földön talált menedéket, annak ellenére, hogy ott tartózkodása a belső és külső válsággal küszködő országban nem volt veszélytelen. Melyek voltak e bujdosás állomásai és kik segítettek menedékhelyet biztosítani Rákóczinak és társainak?

A családjától tizenkét évesen elszakított Ferencet hiába próbálták nemzete ellen átnevelni, nagykorúsítása után hazatért birtokaira. Mélyen megindította a német katonaság által sanyargatott nép nyomorúságos, kiszolgáltatott helyzete. De úgy látta, a magyar nemzet egyedül tehetetlen, s külső támogatást próbált szerezni. A francia királynak írt levele azonban árulás következtében a bécsi illetékesek kezébe került. A császári udvarnak már régtől feltett szándéka volt, hogy felségsértés vádjával elítéljék. Erre most jó alkalom kínálkozott, 1701. április 18-án nagysárosi kastélyában letartóztatták és a bécsúj helyi börtönbe zárták. Ugyanabba a cellába került, ahol nagyapja, Zrínyi Péter is raboskodott harminc évvel korábban, mielőtt kivégezték. Valószínűleg Rákóczira is ez a végzet várt volna, ha nem sikerül felesége és Lehmann várparancsnok segítségével 1701. november 7-én megszöknie. Apródjával Somorjánál kelt át a Dunán, majd Cseklész és Bajmóc érintésével négy nap alatt érkezett meg az elzáróított szépségi Podolinba. Onnan egy piarista tanár segítségével jutottak át Lengyelországba.

„Három nap alatt Krakkóba érkeztem; ott levévén lovasöltözékeket, megnéztem a várost és a benne emelt büszke templomokat, inkább kíváncsiságból, mint áhitattól hajtva. Megmutatták nekem a várbeli székesegyházban Báthori István síremlékét. Nem az az idő volt, melyben föltárhattam volna, hogy az ő vérből származom, így hát keresett ürüggyel távoztam, négylovas fogatot béreltem, és Varsóba indultam.”¹ Krakkóban valószínűleg a főtéren lévő Szepesi-palotában szállt meg, ami az örökös szepesi sztaroszták, a Lubomirskiek birtokában volt.

Lengyelország uralkodója ekkor a szász választófejedelem, II. Erős Ágost volt, aki 1700-ban az országgyűlés jóváhagyása nélkül, meggondolatlanul háborút indított a svédek ellen. A svédek visszaverték a támadást, ráadásul elfoglalták az ország északi részét is. A lengyel nemesség is több pártra oszlott. Bercesényi Miklós már Rákóczi letartóztatása hírére Lengyelországba menekült, s kapcsolatba lépett du Heron francia követtel. Általa egy emlékiratot juttatott el a francia királyi udvarba, melyben kérte egy magyar felkelés támogatását. Az osztrák ügynököknek azonban csaknem sikerült foglyul ejteni Bercesényi grófot, aki számára nyilvánvaló lett, hogy lengyel földön is veszély fenyegeti életüket.

Rákóczi Ferenc november 24-én érkezett Varsóba, hogy megkeresse Bercesényit. A Szent Kereszt lazarista misszió francia atyái közvetítésével találkozott a francia követtel, majd a rendházban bujtatott Bercesényivel. Egykori varsói lakóhelyén, a Szent Kereszt templom melletti ház falán ma kétnyelvű bronz emléktábla áll, melyet 2009-ben újítottak fel, s a két ország államfője avatott fel. A francia diplomata rokonszenvezett a magyar felkelőkkel, és segítséget nyújtott kapcsolatba lépni a francia- és magyarbarát lengyel főnemsekkel. A közeli Lowiczban titokban talákoztak Radziejewski bíboros prímással. Majd csaknem négy hétre Męczyński vilnai kapitány Varsótól keletre lévő miński kastélyába vonultak el. (Mińsk Mazowiecki ma 37 ezer lakosú kisváros, Varsótól 40 kilométerre, XVII. századi kastélyát a XIX. század első felében klasszicista stílusban építették át.) Karácsonyra megérkezett Varsóba Adam Sieniawski belzi palatinus felesége, lánykori nevén Elżbieta Helena Lubomirska, akinek du Heron követ azonnal bemutatta Rákóczit. A palatina a francia párt lelkes támogatója volt, s míg férje a távoli Brezánban, ő a fővárosban szeretett élni. Rákóczi legfőbb lengyelországi támogatója és segítője lett, sőt titkolt szerelmi viszonyba is bonyolódott vele.

¹ *Rákóczi Ferenc*: Vallomások. Szépirodalmi Könyvkiadó. Bp., 1979. 162.

„Nemcsak nyájasan fogadott, hanem biztosított életem biztonsága és teljes védelme felől, melyet az akkoriban russiai birtokain időző férjének barátságából élvezhetek. Másnap tehát mellénk adva apródját, engem egy francia katonai mérnök képében, a grófot hasonlóan egy német polgári mérnök képében Russiába küldött. Ide az 1702-ik év elején szerencsésen meg is érkezünk, s hogy jobban elrejtőzzünk, elhelyeztek minket lengyel ruhába öltözve egy remetelakszerűen az erdőben elrejtett, Moszczeniczának nevezett tanyára.”² Az erdő közepén lévő fakerítéses tanya mégsem bizonyult biztonságosnak, a palatinus kincstárosa elárulta rejtkehelyüket a császári követnek, ezért ők pártfogójuk dzikói kastélyába költöztek át. (Sary Dzików: mintegy 4500 lakosú kelet-lengyelországi kisváros a Kárpátaljai vajdaságban, Jaroslótlól északkeletre.)

1702 márciusában a Sieniawski házaspár úgy döntött, a sáncokkal és őrséggel megerősített brezáni vár lesz a legbiztonságosabb hely a magyar főurak elhelyezésére. „Ismét felöltvén francia öltözékemet és katonai mérnöki minőségemet, szerencsétlenségeim társával, a gróffal eltávoztam. Itt tartózkodtam egészen 1703 májusáig. A vár erődítéseinek munkálatait vezettem, és mindent olyan jól végeztem, hogy a nép valóban meggyőződhetett róla, az vagyok, akinek lennem kellett, és üldözőim elől valóban igen hosszú ideig rejtőzködtem ezzel az életmóddal.”³

Brezán (lengyelül Brzezany, ukránul Berezsani) ma nyugat-ukrajnai kisváros. Lengyelország 1772 évi első felosztása után Ausztriához, 1920-1939 között ismét Lengyelországhoz, ezt követően 1991-ig a Szovjetunióhoz tartozott. A napjainkban 19 ezer lakosú kisváros a tarnopoli régióban, Lemberg-től (ukránul Lviv) 90 kilométerre, a Lemberg–Tarnopol főútvonal mellett található. Öreg Zsigmond király 1530-ban adományozta a Sieniawski családnak, akik mintegy kétszáz éven keresztül birtokolták. Ezzel egyidejűleg városi kiváltságokat is kapott. 1534-ben Mikołaj Sieniawski egy várkastély építésébe kezdett, a Zolota Lipa folyó egyik szigetén. Az építkezés húsz évig tartott, de az erődítések még a következő évszázadban is folytatódtak, bástyákat építettek, vízesárokkal vették körül. Míg kívülről bástyás, vaskos erődként hatott, belsejét a reneszánsz szellemében díszes rezidenciává építették át. Ötszög alakú belső udvarát kétszintes árkádos folyosók szegélyezték, melynek díszítései a krakkói Wawelhez voltak mérhetőek. Különlegessége, hogy udvarán kéttornyú katolikus templom is állt. A templom legrégebbi része gótikus, majd két reneszánsz kápolnát építettek hozzá, később barokk stílusban építették át. Belsejét a kastély tulajdonosainak márvány síremlékei díszítették. Itt tartózkodott több mint egy éven keresztül a két bujdosó, akikre ma egy magyar és ukrán nyelvű tábla emlékezik a vár külső falán. A kastély vendége volt 1707-ben Nagy Péter cár, míg 1711-ben a cár és a lengyel király tartotta keresztvíz alá Sieniawskiék lánygyermekét. Az egykor pompás várkastélyt az orosz hadsereg 1939-ben, majd 1944-ben szétlőtte, a fél évszázados szovjet korszak alatt pedig tovább romosodott.

1703 márciusában két magyar ember érkezett Brezánba. A tiszaháti kurucok képviselőjében Pap Mihály és Bige László elszegényedett nemesek keresték meg Rákóczi, hogy sürgessék hazatértét. A következő hónapokban újabb küldöttek érkeztek, kérve, álljon a mozgalom élére. 1703 májusában Rákóczi egyik oldalán címerével, másik oldalán a „Cum Deo pro Patria et Libertate” jelmondatával díszített zászlókat adott a küldötteknek, s kiáltványban tudatta a szabadságot óhajtó magyar néppel, elérkezett az idő, hogy a törvénytelen iga alól felszabadítsa az országot. Hamarosan a közelben tartózkodó lengyel főurakkal kezdett tárgyalni a katonai támogatásról, Ilyvóban (Lemberg) felkereste Józef Potocki kijevi palatinust. Tényleges támogatást azonban a lengyel főurak nem adhattak.

Június 7-én döntött a hazatérésről és néhány katona kíséretében elindult a magyar határ felé, ugyanazon a napon, amikor Károlyi Sándor a Máramaros megyei Dolhánál szétverte a rendezetlen népi felkelést. Amikor erről értesül Rákóczi, még sürgetőbbnek érezte, hogy segítségükre siessen, hogy a lelkesedés ne lanyhuljon. „Június 13-án átkeltem a Rubiconon, előreküldve parancsaimat, hogy a menekülésből visszamaradt hadsereg várjon meg engem a határnál.”⁴ Gyakorlatilag sereg, felszerelés és pénz nélkül vágott neki a szabadságharcnak. Másnap Klimiecben (ukránul Klimec), a Beszkiékek lengyel oldalán találkozott az Esze Tamás és Kis Albert vezette, rosszul felfegyverzett néhány száz fős megvert parasztsereggel. 16-án a Vereckei-hágónál lépte át a magyar határt, ami már saját birtoka is volt. Az első település, a ruszinok által lakott Bereg megyei Zavadka (Rákóczi szállás) lett egy ideig főhadiszállása. Bujdosása itt ért véget.

* * *

1710-re a szabadságharc katonailag és gazdaságilag is kilátástalanná vált. Novemberben Bercsényi Lengyelországba ment, hogy orosz katonai segítségről tárgyaljon. Károlyi Sándor a császári hadak fő-

² Rákóczi i. m. 172.

³ Rákóczi i. m. 174.

⁴ Rákóczi i. m. 182.

parancsnokával, Pálffy Jánossal kezdett tárgyalásokat. 1711. január 31-én Vaján a fejedelem is találkozott Pálffyval, a felajánlott amnesztiát azonban nem fogadta el, február 21-én Lengyelországba távozott, hogy találkozzon Nagy Péter cárral.

Ugyanott lépte át a határt, ahol nyolc évvel korábban megérkezett, csak most népesebb volt a kísérete. „*Nem bántott annyira, hogy elhagytam az országot, száműzetésbe vonultam hazából, mint amennyire győört az, hogy híveim közül senkit sem biztosíthatok élelmezésünkről. Mindnyájan kinyilvánították nekem hűségüket és ragaszkodásukat, követtek engem, parancsaimat várták.*”⁵ Március végén Károlyi is utánament Sztrijbe, hogy tájékoztassa a tárgyalásokról. (Sztrij ma Nyugat-Ukrajnában, a Munkács–Lemberg autótút mentén található város, 62 ezer lakossal.) Rákóczi ekkor a Lemberg melletti Stare Sielonban tartózkodott. (Stare Sielo, ukránul Stare Selo, ahol az Ostrogski hercegeknek erődszerű nagy várak voltak.) A fejedelem az országgyűlés döntésére bízta a békekötést, s a gyűlést április végére Husztra hívta össze. Ezután Sieniawskiék kukizói kastélyába távozott. (Kukizow, ukránul Kukeziv ma nyugat-ukrajnai település Lembergől északra.)

Pálffy azonban nem hagyott annyi időt a döntésre, így Károlyi Sándor Szatmáron aláírta a békefeltételeket, május 1-jén a maradék kuruc sereg Nagymajténynál földbe szúrta a zászlókat és hűségesküt tett a császárnak. A béke Rákóczinak is kegyelmet és birtokainak megtartását ajánlotta, ha lemond az erdélyi fejedelemségről. Ő azonban erre nem volt hajlandó, azt a nemzet elárulásának tekintette volna. Egyetlen lehetőségként az orosz segítségben bízott. Károlyi reálisabban látta a helyzetet, a harc folytatása lehetetlen volt, az ország bekére vágyott.

Közben megérkezett Lengyelországba a cár. Nagy Péter május 12-én Jaworów (ukránul Javoriv) mellett, a városon kívüli várkertben rangjának kijáró tisztelettel fogadta Rákóczit. Jaworów ma Nyugat-Ukrajnai város Lembergől 50 kilométerre nyugatra. Sobieski János lengyel király kedvenc tartózkodási helye volt. Sajnos napjainkra az eredeti várnak csak töredéke maradt fenn, a sáncok és a vízesárok maradványai. Rákóczi a szomszédos Zaluze (ukránul Zaluzsja) faluba tette át székhelyét. Az orosz és lengyel uralkodó Jaroszlóban (Jaroslaw) készült találkozni, ezért a fejedelem a város melletti Wysockó falu udvarházába költözött át. Jaroszló ekkor Rákóczi birtoka volt, amit Sieniawska nevére vásárolt meg. A város főterén lévő Orsetti-házban zajlottak a tárgyalások, melyen a fő téma a fenyegető török támadás volt. Rákóczi június 11-én Wysockóban búcsúbeszédet mondott a cárt és kíséretét, mielőtt az a török ellen indult. Ezt követően udvartartásával ő is visszatért Jaworówha.

A törökellenes hadjárat kedvezőtlenül alakult, Nagy Péter seregeit a Prutnál bekerítették. A cár békekötésre kényszerült és számítani lehetett újabb török támadásra is. A kuruc remények szertefoszlottak. Rákóczi augusztus 21-én találkozott a visszatérő cárral, aki elmondta neki, nem adhat segítséget, de felajánlotta, hogy Ukrajnában menedéket nyújt a bujdosóknak. Rákóczi ezt elutasította, mert még reménykedett a francia segítségben és elhatározta, elkíséri a cárt Elbingába (ma Elbag). Jaroszlóban a San folyón készítették elő az útra a hajókat. Bercsényi és a kuruc emigráció többi tagja Jaroszlóban maradt, Rákóczi csak kevés kíséretet vitt magával. Augusztus 29-én indultak el, s csaknem három hétig tartó, vizsontagságos vizsultai hajótút után érkeztek Thornába (ma Toruń). A fejedelem itt elkészítette a cártól, s szeptember 27-én Danckába (ma Gdańsk) indult tovább.

A Lengyelországban töltött idejének új szakasza kezdődött itt el, véget vetett a Sieniewska asszonnyal folytatott kapcsolatának is. „*Alkalmasnak látszott e város személyi biztonságom érdekében, mert a bécsi udvar igen gyakran szokott engem törbe csalni: ez a szabad város a király és a köztársaság védelme alá rendelve saját katonaságával őrzi biztonságát, és a francia királyéval is nagyrabecsülésben és tiszteletben van tartva a tengeri kereskedelem miatt.*”⁶ A városban fejedelmi voltát eltitkolva Sáros grófia álnéven tartózkodott, de mozgalmal életet élt, kapcsolatot tartott a városban időző lengyel főurakkal, követekkel tárgyalt. Szándékában állt Berlinben felkeresni a porosz királyt és diplomatákat küldött Franciaországba, Angliába, Hollandiába. November 9-én érkezett meg a cár Elbingába, ahol ismét felkereste. Úgy érezte azonban, hogy az uralkodó megváltozott irányában, bár meghívta magához Pétervárra, ezt elutasította és visszatért Danckába.

Egy teljes évet töltött még el a városban, amiről viszonylag kevés szót ejt vallomásaiban. Követei képviselték őt az általános béketárgyalásokon. Reménykedett, hogy a francia király ígéreteinek megfelelően kiáll Erdély függetlenségéért, s eléri, hogy a magyar rendek sérelmei megoldódjanak. Itteni tartózkodása alatt készítette Mányoki Ádám a jól ismert festményét a fejedelemeről.

A lengyelországi bujdosók egy részét Rákóczi 1712 tavaszán hazaküldte, amnesztiá reményében. Fájdalmas volt az elválás. „*Atyuknak tartottak, hiszen legtöbbjük udvaromban nevelkedett, birtokukat*

⁵ Rákóczi i. m. 456.

⁶ Rákóczi i. m. 496.

és ősi örökségüket önként elhagyták, hogy követhessenek, én pedig költőpéNZ, viszonzás és anélkül, hogy biztosíthattam volna a visszatérésüket vagy elvesztett javaik visszaadását, kényszerültem elbocsátani őket Magyarországtól oly távol eső helyeken.”⁷ A Lengyelországban maradtak legtöbbje Jaroslóban gyűlt össze, ahol valóságos kuruc kolónia jött létre. Második Rodostó lett ez a város. A Keresztelő Szent János jezsuita templomban temették el az emigránsok jelentősebb személyiségeit, köztük Bercsényi harmadik feleségét, Kőszeghy Zsuzsannát, Jávorka Ádám főlovászmestert, aki elfogta az áruló Ocskay Lászlót és aki hazamentette a Lengyelországban hányódó nagy értékű Rákóczi-levéltárat, Krucsay Istvánt, aki a fejedelem tanácsosa, az emigráció pénzügyeinek intézője volt. A jezsuita kolostor falán emléktábla őrzi Rákóczi és társai emlékét.

A diplomatáktól sajnos rossz hírek érkeztek Rákóczihoz, aki elhatározta, hogy Franciaországba és Angliába utazik, hogy személyesen nyerve meg a nagyhatalmakat. Elhatározását anyagi gondokon kívül az is erősítette, hogy a lengyel udvar tudomására hozta, már nem tudja szavatolni személye biztonságát, mert a császári orgyilkosok folyton körülötte ólálkodnak. Végül nehéz szívvel búcsút mondott társainak, s 1712. november 9-én háromfős kísérettel, egy angol hajóval útnak indult Anglia, majd Franciaország felé. Ezzel ismét új időszak kezdődött a bujdosó fejedelem életében. Távozása után is maradtak még néhányan Danckában. Közöttük a legismertebb Vay Ádám, a fejedelem udvari marsallja, aki 1719-ben itt halt meg és a Szent Erzsébet-templomban temették el. 1906-ban a fejedelem hamvaival együtt az övé is hazatért.

Udvarhelyi Nándor

Gróf Bercsényi Ferenc Antal halála és síremléke

A Honismeret 2011/3. számában közreadtam egy cikket gróf Bercsényi Miklós Ferenc türingiai síremlékéről.¹ Az alábbi publikációban – kapcsolódva a korábbi témámhoz – az ezredes öccse, gróf Bercsényi Ferenc Antal francia tábornok halálozási adatairól és síremlékéről szeretnék röviden szólni.

A legtöbb hazai szakirodalmi forrás,² valamint a legújabb magyar lexikonok³ szerint gróf Bercsényi Ferenc Antal nyugállományú francia tábornok – Bercsényi László francia marsall fia és Bercsényi Miklós kuruc főgenerális unokája – Londonban, éppen 200 évvel ezelőtt, 1811. január 25-én hunyt el. Egy francia szakirodalmi forrás szerint viszont nem ekkor, hanem 10 nappal korábban, 1811. január 15-én halt meg Londonban.⁴ Megemlítendő még Thaly Kálmán egy 1889-es publikációja is, melyben a jeles történétíró azt írta, hogy Bercsényi tábornok Magyarországon, közelebről pedig a Pozsony vármegyei Vedrődön (ma a szlovákiai Voderady), 1809-ben hunyt el.⁵ Ez utóbbi feltevés már az 1920-as években megdőlt, mivel báró Forster Gyula nem találta meg a halotti bejegyzést Vedrődön és egyértelműen megállapította, hogy gróf Bercsényi Ferenc Antal Londonban, 1811. január 25-én hunyt el.⁶

François Antoine comte de Bercheny – azaz gróf Bercsényi Ferenc Antal – a franciaországi Lunéville-ben, 1744. január 17-én, gróf Bercsényi László és Anne Catherine Girard de Wiet tizenkettedik és egyben utolsó gyermekeként látta meg a napvilágot. 1756-ban már kapitány az édesapja által alapított huszárezredben, 1762-ben – Miklós nevű bátyja halála után – pedig ő lett a Bercsényi huszárezred parancsnoka. 1768-tól Commercy hercegség katonai kormányzója, valamint Lotharingia és Bar fejedelmének főlovászmestere. 1769-ben a Szent János-rend, majd 1771-ben a Szent Lajos-rend lovagke-

⁷ Rákóczi i. m. 498.

¹ Merényi-Metzger Gábor: Gróf Bercsényi Miklós Ferenc türingiai síremléke. Honismeret 2011. 3. sz. 37–39.

² Forster Gyula: Gróf Berchenyi László Franciaország marsallja. Bp., 1925. 212.; Zachar József: Idegen hadakban. Bp., 1984. 407.; Zachar József: Franciaország magyar marsallja, Bercsényi László. Bp., 1987. 292.; Zachar József: Bercsényi László és a franciaországi Bercsényiek. In: Bercsényi Miklós és kora. Hódmezővásárhely, 1993. 65.

³ Magyar Katolikus Lexikon I. köt. Főszerk.: Diós István. Bp., 1993. 759.; Magyar Nagylexikon III. köt. Bp., 1994. 648.; Új Magyar Életrajzi Lexikon I. köt. Főszerk.: Markó László. Bp., 2001. 652.

⁴ Raymond Boissau: Ladislas Bercheny Magnat de Hongrie, Maréchal de France. Paris-Bp.-Szeged, 2006. 196.

⁵ Thaly Kálmán: Gróf Bercsényi ivadékok Franciaországban. Turul 1889. 40.

⁶ Forster i. m. 212.

resztjével tüntették ki. 1780-ban brigadérosná, 1784-ben pedig tábornokká léptették elő. 1784-től a belső-franciaországi hadak helyettes vezénylő tábornoka, majd 1789-től a 17. sorhadosztály parancsnoka lett. A Nagy Francia Forradalom kiteljesedésével, 1791. október 24-én – saját kérelmére – felmentették a szolgálat alól és elbocsájtották a hadseregből. 1792 elején az országot is elhagyta és Bécsbe távozott, majd később – valószínűleg 1793-ban – Londonba települt át, ahol magányosan halt meg. (Felesége és lánya Franciaországban éltek, László fia pedig a császári-királyi hadsereg tisztjeként éppen valahol Európában harcolt.)

Jómagam tehát arra vállalkoztam, hogy megtaláljam Bercsényi tábornok eredeti halotti anyakönyvi bejegyzését, valamint londoni sírját. Kutatásaimat csak részben koronázta siker, mivel a keresett dokumentumot igen, de a síremléket nem sikerült megtalálnom.

A XIX. század elején még igen kevés római katolikus egyházközség működött az angol fővárosban, így nem lett volna túlságosan nehéz azokat felkutatnom. A Westminster-i római katolikus érseki levéltárban (Westminster Diocesan Archives) azonban egyáltalán nincsenek ebből az időszakból származó halotti anyakönyvek. Franciaország londoni nagykövetségének Little George Street-i katolikus kápolnájának (French Chapel of The Annunciation) ugyan 1793-tól fennmaradtak a matrikulái a Nantes-i diplomáciai levéltárban (Archives diplomatiques de Nantes), de azokban nem szerepel gróf Bercsényi Ferenc emigráns tábornok halotti bejegyzése.

Végül, hosszas kutatás után – egy angol genealógiai adatbázis segítségével⁷ – a londoni fővárosi levéltárban (London Metropolitan Archives) találtam meg a keresett dokumentumot. Az eredeti és eddig publikálatlan, angol nyelvű temetői anyakönyvi bejegyzés szerint „*Francois Antoine Bercseny*” nem 1811-ben, hanem 1810. január 25-én, 66 éves korában hunyt el Londonban és két nappal később, január 27-én – 15 szillingért, mely viszonylag költséges temetés volt akkoriban – temették el a Camden-i Euston Road-i Szent Pongrác anglikán plébánia (Saint Pancras Anglican Parish) temetőjének 3. parcellájában.⁸

Az Old St. Pancras Cemetery megmaradt sírkövei (Andrew Hunt felvétele)

Gr. Bercsényi Ferenc Antal tábornok arcképe

A Szent Pongrác templom (Saint Pancras Church) régi temetője, illetőleg annak a legnagyobb része már nincs meg. Az a parcella pedig, amelyben Bercsényi tábornok nyugodott a Saint Pancras pályaudvar részét képezi, így földi maradványai felett most sinek futnak, vonatok dübörögnek.⁹ A London ezen részén ásatásokat végző régész, Philip A. Emery közlése szerint ugyan jónéhány sírkő megmaradt, de sajnálatos módon gróf Bercsényi Ferenc Antalé nem található közöttük.¹⁰ Így az 1810. január 25-én, azaz nem 200, hanem 201 éve elhunyt magyar főrend és francia tábornok síremléke minden valószínűség szerint az enyészett martalékkává vált.

Merényi-Metzger Gábor

⁷ <http://www.ancestry.co.uk>

⁸ London Metropolitan Archives. Saint Pancras Parish Church, Euston Road, Camden. Register of Burials. X097/267.

⁹ *Phil Emery: End of the Line*. In: *British Archaeology*, May-June 2006. 11–15.; *Phil Emery – Pat Miller: Archaeological findings at the site of the St. Pancras Burial Ground and its vicinity*. In: *London Archaeologist*, Winter 2010/2011. 290–297.

¹⁰ Phillip A. Emery írásbeli közlése.